

גירות

[א]

מצוה לקבל את הגרים

"ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן תמנע" (בראשית לו, כה)

איתא בילקוט שמעוני (תהלים רמז, תשסא) בזה"ל תמנע בת מלכים היא, דכתיב ואחות לוטן תמנע אלוף לוטן אלוף תמנע, וכל אלוף מלכותא בלא תגא **בעיא לאגיורי**, באת אצל יעקב ולא קבלה הלכה והייתה פילגש לאליפז. אמר מוטב תהא שפחה לאומה זו ולא גבירה לאומה אחרת, נפק מינה עמלק דצערינהו לישראל **דלא איבעי להו לרחקה**, עכ"ל.

מצות אהבת הגר

ומבואר בדברי המדרש, דיעקב נתבע על כך שלא קיבל את לוטן כגירות. וכבר דנו האחרונים האם אכן ישנה מצוה לקבל גרים. והנה כתב הגר"י פערלא (בביאורו לספהמ"צ לרס"ג עשין יט) לדקדק מדברי האזהרות דהר"י אלברגלוני שכתב בפירוש המקרא דואהבתם את הגר וז"ל יחסה בצלכם גר הבא להתגייר, באומרו בך ה' חסיתי, יקבלוהו ויודיעוהו קצת מצות, עכ"ל. הרי דס"ל דבכלל עשה דואהבתם את הגר נכללת מצות קבלת הגרים, והכנסתם תחת כנפי השכינה.

תמיהת הרשב"ץ מדוע לא מנו מצוה זו במנין המצוות

וכן מבואר ברשב"ץ (זוהר הרקיע, עשין מ) שכתב לתמוה מדוע לא נזכרה מצוה זו במנין המצוות, הא זוהי מצוה מיוחדת המוטלת על בי"ד לקבלם, כדמוכח מכמה דוכתי, וכהא דאיתא (יבמות מז, ב) דאחר שקיבל הגר את המצוות, מלין אותו תיכף משום דשיהוי מצוה לא משהינן. הרי לן להדיא דהוי מצוה, ולכן אסור להשהותו. ועוד הוכיח מהא דאמרו (כתובות יא, א) דגר קטן מטבילין אותו על דעת בי"ד, וע"כ היינו מפני המצווה שבי"ד מחוייבים לקבל גרים.

וסיים הרשב"ץ דאינו יודע על איזו מצוה לסמוך אותה אם אינה נמנית מצוה מיוחדת. ובקונטרס אחרון, כתב דהיא בכלל מצות מילה וטבילה של בן ישראל, עיין שם. אך השיג עליו הגר"י פערלא דמה ענין זה לזה, ועוד הא טבילה בישראל ליכא כלל, אם לא מטומאה לטהרה, אך ערל ישראל אינו טעון אלא מילה בלבד.

והביא דברי רש"י (יבמות מו, ב ד"ה מטבילים אותו) דמבואר בדבריו דמילת גירות הוא מילה לשם מצוה, וז"ל והוי כישראל מעליא, ואין צריך לבדוק בעדים אם מילתו לשם מצות מילה, עכ"ל. וכן כתב לענין טבילה (שם מז, ב ד"ה ומודיעין אותו) דהויא טבילת מצוה, וז"ל דהשתא ע"י טבילה הוא נכנס לכלל גירות, הלכך בשעת **טבילת מצוה** צריך לקבל עליו עול מצות, עכ"ל. אך סיים הגר"י פערלא וז"ל אבל הרי אנו רואים שהר"י אלברגלוני ז"ל הכניס אותה בכלל עשה דאהבת גרים, ואם כן מתורצת תמיהת הרשב"ץ ז"ל, עכ"ל.

מצות אהבת השם

עוד תמה הגר"י פערלא די"ל בפשיטות דלדעת מוני המצות היא נסמכת על מצות אהבת ה', וכמבואר בספרי (ואתחנן פיסקא לב) בזה"ל ואהבת את ה' אלקיך, אהבהו על כל הבריות כאברהם אביך, שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן וכו', מלמד שהיה אברהם אבינו מגיירן ומכניסם תחת כנפי השכינה, עכ"ל. הרי לן דלגייר גרים הוי אופן דניתן לקיים בו מצות אהבת השם. ובאמת שבספהמ"צ להרמב"ם (עשין ג) הביא דברי הספרי הללו והוסיף וז"ל ורצה לומר כמו שאברהם מפני שהיה אוהב כמו שהעיד הכתוב אברהם אוהבי וגו', קרא בני האדם להאמין בשם מרוב אהבתו, כן אתה אוהב אותו עד שתקרא אליו בני האדם, עכ"ל. ובפרט שהרשב"ץ גופיה (שם, עשין ג) הביא דברי הספרי הללו,

והוא תימה מדוע התעלם מכל זה. אכן סיים דדעת הרס"ג אינה כן, שהרי לא מנה כלל עשה דאהבת ה' במנין העשין, יעוי"ש.

[ב] בפני בי"ד

טבילה לשם נדה או קרי

הנה בגמ' (יבמות מה, ב) איתא בזה"ל ההוא דהו קרו ליה בר ארמייתא, (ופירש"י שלא טבלה אמו כשנתגיירה), אמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה, (ופירש"י ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דת יהודית היא, וכן מי לא טבל לקריו). ההוא דהו קרו ליה בר ארמאה, אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו, עכ"ל.

גוי שאביו יהודי שנימול

והנה פוסקי זמנינו כתבו לדון אודות דינו של אדם שאביו היה יהודי אך אמו גויה, והיה סבור שדינו כיהודי, הגם שבאמת קודם שהתגייר דינו כגוי לכל דבר. וכתבו הפוסקים דלכאורה כה"ג סגי לן במה שטבל לקריו פעם אחת, או אף אם טבל בערב יוה"כ, ונימול כדת וכהלכה ביום השמיני, דסגי ליה בכך שיקבל על עצמו עול מצוות.

והראוני שבקובץ תשובות (קו) הביא דברי הרמב"ן (יבמות מו, א) שכתב לחלק בין דין ערבי מהול דלגביה בעינן הטפת דם ברית, ואילו איש משבט לוי שנימול במצרים לא בעי כלל הטפת דם ברית. והיינו משום דלגביה הערבי הלא מאחר ולא מיפקד אמילה כלל לא חשיב לגביה ברית אלא ע"י הטפה המיוחדת לכך, משא"כ בן לוי היות והוא מצווה עכ"פ במילה חשיב לגביה דידיה מילה אף בלא הטפה.

ומעתה אף אותם שהיו סבורים דדינו כיהודי, מ"מ כיון דסוף סוף אינו מצווה על כך בהיותו גוי, א"כ דינו כערבי מהול דבעי הטפת דם ברית. אלא דדבריו לכאורה נסתרים מדברי הגמ' ביבמות הנ"ל דסגי במה שטבל לקריו פעם אחת. [ויתכן דדבריו מיושבים אי ס"ל כדברי הרמב"ם, וכפי שיבואר].

והוסיף, דאף לדעת הרמב"ם דגוי שנימול לשם מצות מילה, הרי הוא יטול על כך שכר. מ"מ אכתי מחוייב בהטפת דם ברית בכדי להכניסו בתורת ישראל. והוכיח כדבריו מסוגיא דע"ז (כו, א) דאמרינן דיסוד פסול גוי במילה הוי, או משום דכתיב הימול ימול, או משום דכתיב ואתה את בריתי תשמור. ומקשינן מאי בינייהו, ומשני ערבי מהול איכא בינייהו. ודחינן דאף ערבי מהול לא חשיב כמהול. ואי איתא דאינו מחוייב בהטפת דם ברית היכא דמל לשם מצווה, א"כ אמאי לא נימא דמיירי שמל לשם מצוה דסגי בהא, אלא בהכרח דאף אחר שנימול לשם מצווה מ"מ אכתי מקרי ערל.

טבילה שלא בפני בי"ד

והנה בההיא דבר ארמאה שם הקשו בתוס' (ד"ה מי לא טבלה) כיצד מהניא ליה הגירות, הא אמרינן לקמן (מו, ב) דגר בעי שלשה, דמשפט כתיב ביה, וא"כ מה בכך שטבלה לנדתה, הא עכ"פ לא היה המעשה בפני בי"ד. ואפילו למאן דאמר בריש סנהדרין (ג, א) דבר תורה חד נמי כשר, מכל מקום אין דרך נשים להביא איש עמהן בשעת טבילה, ואשה אינה ראויה לדון, כדתנן (נדה מט, ב) כל הכשר לדון כשר להעיד.

ויישבו בתוס', דבהכרח הא דבעינן שלשה היינו לקבלת המצות גרידא, אך לטבילה סגי בחד. ואף על גב דאמרינן לקמן (מו, ב) דשני ת"ח עומדים מבחוץ, היינו לכתחילה דעדיף טפי, אבל אין זה מעכב, עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן דדווקא קבלת מצוות בפני בי"ד מעכבת בדיעבד. והוכיח כדבריו מהא דאמרינן בקדושין (סב, א) גבי המקדש את האשה לאחר שתתגייר, דמקשינן דגר לאו בידו דאמר ר' יוחנן גר צריך שלשה, מי יימר דמזדקקי ליה בי דינא, ואי נימא דהא דבעינן שלשה אינו אלא לכתחילה, אם כן אמאי לא תפסי בה קידושין הא בידו הוא דבידעבד מהני בלא שלשה, אלא וודאי דאפילו בדיעבד לא מהני בלא שלשה לקבלת מצוות. והיינו משום דמשפט כתיב ביה ומה התם שנים שדנו אין דיניהן דין, אף כאן אינו גר אף בדיעבד. אך מי שהודיעוהו מקצת עונשין דמצוות ומתן שכרן וקיבל עליו בבי"ד לטבול ולמול, אם הלך ומל וטבל שלא בפני בי"ד הרי זה כשר ולא פסלינן לזרעיה.

ועוד כתבו תוס' בשם יש מפרשים, דכיון דידוע הדבר לכל שטבלה חשובה הדבר כאילו עומדים שם. אלא שתמה דהא טבילת גדה בלילה, ולקמן (מו, ב) אמר אין מטבילין גר בלילה, וכיצד מהניא טבילתה בנדתה לזה. וכתב ליישב כנ"ל דאי לא כתיב משפט אלא אקבלת מצוה, אתי שפיר דלעולם שפיר מהניא בדיעבד הטבילה בלילה, והא דאין מטבילין היינו לכתחילה מדרבנן.

עכ"פ נמצאנו למדים דלרש"י ותוס' הגירות חלה בטבילה שטבלה לנדתה, הגם שנעשתה בלילה.

שיטת הרמב"ם דטבילה בפני בי"ד מעכבת

אולם דעת הרמב"ם דלעולם אף הטבילה מעכבת להיות בפני בי"ד דווקא. ודברי הגמ' הנ"ל דמי לא טבלה לנדתה יתפרשו דיש בכך ראייה כי גירותה הינה גירות אמת, שהרי מכבר הייתה נוהגת מנהגי דת ישראל. ולעולם טבילה זו אינה נחשבת כלל לטבילת גירות. וז"ל הרמב"ם (איסורי ביאה יג, ט) **גירות שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד, כגון שתטבול לנדתה, ותפריש תרומה מעיסתה וכיוצא בזה**, וכן גר שנוהג בדרכי ישראל שטובל לקריו ועושה כל המצוות הרי אלו בחזקת גרי צדק, ואף על פי שאין שם עדים שמעידין לפני מי שנתגיירו, ואף על פי כן אם באו להתערב בישראל, אין משיאין אותם עד שיביאו עדים או עד שיטבול בפנינו הואיל והוחזקו עכו"ם, עכ"ל. הרי לן להדיא דדעת הרמב"ם דהטבילה גופה אינה מועלת, אלא דהיא משמשת בתור ראייה ברורה על מעשה הגירות שנעשה בדרך אמת.

ונ"מ בזה, שלדברי הרמב"ם דינו להוכיח זאת בכל הנהגה יהודית, וכפי שכלל בדבריו שתפריש תרומה מעיסתה וכיוצא בזה. אך לדעת רש"י דאותה טבילה היא שפועלת גירות, א"כ בעינן דווקא טבילה ממש, ולא סגי בכל הנהגה יהודית.

קושיית החמדת שלמה אמאי נקט טבילה

ולאור זאת בחמדת שלמה (יו"ד, כט) הקשה, מדוע לדעת הרמב"ם נקטה הגמ' טבילה דווקא, הלא מאחר ואין בכך ענין מהותי אלא ראייה על הנהגת היהדות, אם כן אמאי נזכר מצווה זו טפי משאר מצוות. ועוד מדוע המצווה שבה בחר הרמב"ם לכלול שעשאה היא הפרשת חלה, טפי משאר מצוות.

וכתב לבאר, דהיינו משום דיתכן דנקטו הני משום דטומאות אלו אינם שייכים בגוי, דזוהי ראייה כי הנהיג בעצמו מנהג יהדות וגירותו אמת, אך אילו היה נוהג בעצמו מצוות אחרות אין כלל בכך ראייה על היותו נוהג כדת היהדות, דהא שמא מקיים המצווה כמי שאינו מצווה ועושה.

ומעתה מבואר היטב מדוע נקט הרמב"ם בדבריו אף הפרשת חלה, שהרי כבר פסק הרמב"ם (ביכורים ח, ט) וז"ל גר שנתגייר והייתה לו עיסה, נתגלגלה עד שלא נתגייר פטורה. ואם משנתגייר חייבת, עכ"ל. נמצא דע"י הפרשת החלה שפיר ניתן להבחין כי הנהגתו הינה הנהגת יהדות.

איברא דבעיקר קושייתו כבר קדמו הרמב"ן (יבמות מה, ב) אלא שהרמב"ן הוסיף להקשות דהו"ל למימר דמי לא שמר שבת אחת מימיו, ומדוע נקטו מי לא טבל לקריו.

וקושייתו לא תתיישב לדברי החמדת שלמה, דהא ישנם רבים שלא טבלו לקרויים מעולם, ואילו שמירת השבת זוהי הנהגה המוכיחה בבירור על יהדותו, דאין העכו"ם שובתים בשבת, וזוהי ראייה פשוטה טפי על יהדותו.

הפרשת תרומה אצל גוי

ובעיקר דבריו דהפרשת חלה מהווה ראייה על יהדותו, יש לתמוה ממש"כ הרמב"ם בפיה"מ (תרומות ג, ט) אהא דתנן התם דהעובד כוכבים והכותי תרומתו ומעשרותו מעשר והקדשן הקדש. וכתב הרמב"ם וז"ל שאף על פי שאין הגוים חייבין במצוות, אם קיימו מהם משהו מקבלים עליהן מקצת שכר, וזה מן הכללים אצלינו. **והואיל ומקבלים עליהם שכר, מעשיהם בהם קיימים כמו שאתה רואה, עכ"ל.** הרי לן דאף אצל הגוים איכא היכי תמצוי דהפרשת תרומות ומעשרות, וא"כ אין ראייה כלל על יהדותו ממה שמפריש חלה.

עשיית מצוות ע"י גוי

כמו כן, מש"כ לבאר בדעת הרמב"ם דבעינן דווקא מעשים המראים על יהדותו, יש להעיר על כך ממש"כ הרמב"ם שם וז"ל **גירות שראינה נוהגת בדרכי ישראל תמיד**, עכ"ל. ומשמעות דבריו מורה דהא דנקט טבילה וחלה אין זה אלא לדוגמא, אך העיקר שינהג כהנהגת יהודי שומר תורה ומצוות. אכן לכאורה אם דברי הרמב"ם כפשטותם, נמצא דהרמב"ם סותר משנתו, דהא כתב הרמב"ם (מלכים י, י) וז"ל בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצות התורה כדי לקבל שכר, אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה, ואם הביא עולה מקבלין ממנו, נתן צדקה מקבלין ממנו, עכ"ל.

וכן כתב (מילה ג, ט) וז"ל עכו"ם שצריך לחתך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנוולד בו, היה אסור לישראל לחתוך לו אותה שהעכו"ם אין מעלים אותם מידי מיתה ולא מורידין אותן אליה, אף על פי שנעשית מצוה ברפואה זו שהרי לא נתכוון למצוה, **לפיכך אם נתכוון העכו"ם למילה מותר לישראל למול אותו**, עכ"ל.

והרמב"ם (בתשובותיו, קמח) כתב דהא דהתירו למולו משום דמקבל שכר על עשיית המצוות, וז"ל מותר לישראל למול הגוי, אם רוצה הגוי לכרות הערלה ולהסירה, **לפי שכל מצוה, שהגוי עושה, נותנין לו עליה שכר, אבל אינו כמי שהוא מצווה ועושה**, ובלבד שיעשנה כשהוא מודה בנבואת משה רבינו, המצווה זאת מפי אלהים יתעלה, ומאמין בזה, ולא שיעשנה לסבה אחרת, עכ"ל. וא"כ תמוה לפי"ז מה הראיה מהא דעוסק במצוות על היותו יהודי, דילמא אינו מקיים אלא כמי שאינו מצווה ועושה.

וצ"ל דהגם דמצי לקיים מצוות והרי הוא מקבל עליהם שכר, מ"מ סוף סוף אין דרך הגוים לקיים מצוות שלא נצטוו עליהם, ולכן הנהגתו כיהודי מוכיחה על כך שאכן התגייר כדון.

[ג]

קבלת מצוות

האם קבלת מצוות מעכבת הגירות

הנה כידוע מעשה הגירות כולל שלשה ענינים, קבלת מצוות, מילה, וטבילה. ויש לדון האם קבלת מצוות מעכבת בחלות הגירות, או שמא אין זה כלל לעיכובא.

והנה בכתובות (יא, א) בסוגיא דגר קטן דמטבילין אותו על דעת בי"ד, הק' הריטב"א דגר בעלמא בעינן שיודיעוהו מצוות קלות וחמורות, והלא הקטן לא הודיעוהו מאומה.

וכתב הריטב"א דההיא למצוה ולא לעיכובא, והכא דלאו בר הודעה הוא אינו מעכב כלל, וכן כתב הריטב"א בחידושיו ליבמות (מז, א) וז"ל ומודיעים אותו קלות וחמורות, וסברא דרבוותא ז"ל שאם לא הודיעוהו אינו מעכב והכי משמע בפ' כלל גדול (סח, א), עכ"ל.

היינו דאיתא התם רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתני' בתינוק שנשבה לבין הגוים, **וגר שנתגייר לבין הגוים**, ודעת הריטב"א דמירי שקיבל עליו בפני שלשה ונתגייר בפניהם, אלא שלא הודיעוהו מצות שבת דאין זה לעיכובא, והלך ודר בין הגוים ולא ידע לעולם ממצות שבת. ומזה הוכיח הריטב"א דאין קבלת מצוות מעכבת הגירות.

הנ"מ בין קבלת מצוות להודעת מצוות

ובחמדת שלמה (יו"ד, כט) כתב לחלק בין קבלת מצוות דלכו"ע מעכבת, לבין הודעת מקצת מצוות, ומש"כ הריטב"א דלא הוי לעיכובא היינו גבי הודעת מצוות קלות. וכן מדוקדק בלשון הריטב"א (שבת, שם) וז"ל **דקיבל עליו בפני שלשה ונתגייר בפניהם, אלא שלא הודיעוהו**, עכ"ל.

אלא דאכתי יש להעיר מהא דאיתא בכתובות שם, דניתן להטביל גר קטן והא התם לא הודיעוהו מקצת מצוות, ואף לא הייתה כאן קבלת מצוות. הרי לן דאף הקבלה אינה מעכבת.

ואכן הגר"י יפהן זצ"ל בהגהותיו לריטב"א שם כתב לבאר דס"ל לריטב"א דקבלת מצוות מעכבא, יען זוהי עיקר הגירות במה שנכנס ליהדותו, והלא יהדות בלא מצוות אינה נחשבת יהדות כלל, ולכן בגר קטן דמטבילין אותו על דעת ב"ד, ומהני מדין זכין לאדם שלא בפניו, שפיר חשיב כהכנסה ליהדות.

ויסוד לדבר, הנה כתב השו"ע (יו"ד, רסח, ג) דכל ענייני הגר בין להודיעו המצוות לקבלם בין המילה בין הטבילה, בעינן שיהיה הדבר בפני ג' הכשרים לדון וביום. מיהו כל זה הוא דווקא לכתחילה, אך בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' ובליה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, מלבד קבלת המצוות שמעכבת אם אינה ביום ובשלושה, עכ"ד.

ואילו בסעיף יב כתב השו"ע דאם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצוות ועונשו, ומל וטבל בפני ג' הדיוטות, ה"ז גר אפי' נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל יצא מכלל העובדי כוכבים, עכ"ד. נמצא דהשו"ע סותר משנתו, דהא כתב להדיא דקבלת המצוות מעכבת, ומדוע מהני טבילתו לשם דבר.

גירות לשם אישות

אכן נראה דכוונתו כמש"כ התוס' והריטב"א (יבמות כד, ב) דהגם שהתגייר לשם אישות, מ"מ מאחר והיה בכוונתו לחיות כיהודי ולקיים המצוות, לא אכפת לן במה שהסיבה שהתגייר לא הייתה משום שחפץ להסתופף תחת כנפי השכינה.

ובאגרו"מ (יו"ד ג, קו) כתב דעל פי רוב אלו שמתגיירים לצורכי אישות, אינם מקבלים באמת עול מצוות, אע"פ שבפני ב"ד קיבלו עליהם עול מצוות בפה מלא. וזוהי כוונת השו"ע (יו"ד רסח, יב) וז"ל בנודע שבשביל דבר הוא מתגייר חוששים לו עד שתתברר צדקתו, עכ"ל. והיינו משום דכיון שבשביל דבר נתגייר, יש לחוש שמא אף כשקיבל המצוות בפיו לא קבלם בליבו, וכיון שיש טעם וסברא לחוש לזה, הוי כאנן סהדי דיש ספק בדבר, ולכן לא שייך בזה משום דברים שבלב אינם דברים.

עוד כתב, דרוב רובם של אלו המעונינים בנכרי לאישות אינם שומרי תורה כראוי בעצמם, וא"כ לא מסתבר דהנכרי והנכרית שמתגיירין בשבילם, ישמרו דיני התורה טפי מהם, דהוי כאנן סהדי דאין מקבלין המצוות בודאי, ולכן צריך ישוב הדעת גדול בקבלת גרים.

חוץ מדבר אחד

עוד כתב (שם) לדון בדבר גירות המעונינת להתגייר ולקבל על עצמה עול מצוות, אך אינה מוכנה לקבל על עצמה הלכות צניעות. וכתב דהא דאיתא במסכת בכורות (ל, ב) עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו, ר' יוסי בר' יהודה אומר אפי' דקדוק אחד מדברי סופרים, אין הכוונה שגירותו אינה מתקבלת אף בדיעבד, אלא דזה דין דלכתחילה אין מקבלין אותו.

והוכיח כן מהא דאר"י ב"ר יהודה דאף אם אינו מקבל על עצמו דקדוק אחד מדברי סופרים אין מקבלים אותו, דמסתברא מילתא דכיון שקיבל על עצמו לקיים כל המצוות מדאורייתא ואף לא תסור בכלל, דהא קבל על עצמו כל האיסורין ומצוות דרבנן, וא"כ מן הראוי דדינו כגר מדאורייתא לכל דבר, ולא יתכן דיבואו חכמים ויעקרו הגירות דאורייתא דידיה דהדבר נוגע לקידושין ולכמה דברים, ולא נזכר מזה מאומה בגמ'.

ובהכרח דלר"י ב"ר יהודה אין מקבלין לכתחילה, אך בדיעבד כשקיבלוהו הרי הוא כגר לכל דבריו. ומשמעות הדברים דאף ברישא כשלא קיבל על עצמו דבר מדיני התורה, אנו אומרים דדווקא לכתחילה אין מקבלין, אך מ"מ בדיעבד כשקיבלוהו הרי הוא גר לכל דבר, ומחוייב אף במצוה זו שלא קיבל על עצמו, דמה שלא קיבל על עצמו אינו כלום לפוטרו, דהא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל.

ע"מ שאהיה כהן גדול

הנה בגמ' בשבת (לא, א) הובא המעשה המפורסם בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אמר לו שבכתב אני מאמינך ובעל פה איני מאמינך, גיירני על מנת שתלמדני

תורה שבכתב, גער בו והוציאו בנוזיפה. בא לפני הלל גייריה, יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה, אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי, אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי, עכ"ד.

וכתב רש"י וז"ל סמך על חכמתו שסופו שירגילנו לקבל עליו, שלא היה כופר בתורה שבע"פ אלא שלא היה מאמין שהיא מפי הגבורה, והלל הובטח שאחר שילמדנו יסמוך עליו, עכ"ל.

והיינו דהוקשה לרש"י היאך יתכן שגיררו הא קי"ל דכל המקבל על עצמו עול מצוות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו. ולכן כתב רש"י דכה"ג שהיה יודע ובטוח כי יסכים להתגייר כדת וכהלכה הותר לו שפיר לגיירו משום כך.

אין מקבלין גירות לשולחן מלכים

והנה בהיא עובדא הנ"ל דביקש שיגירו ע"מ ששימנו כה"ג, הקשה המהרש"א, מהא דקי"ל דאין מקבלין גרים משום שולחן מלכים, והא לא עדיף זה שגייר עצמו משום כהונה שילבש בגדי כבוד והיאך גייריה הלל. ולכן פירש המהרש"א, וז"ל דלאו דווקא גייריה, אלא דלא גייריה עד לבתר הכי שידע דגר אסור בכהונה, עכ"ל.

וכתב האגרו"מ, דלכאורה בדברי רש"י מבואר דמה שגייריה הלל היה משום שהיה מובטח שאחר שילמדנו, יסמוך עליו וישמור גם דיני תורה שבע"פ, וגם יקבל עליו איסור זר לעבודות המקדש דצריכים לכהנים, עכ"ד.

גדר קבלת מצוות

והוכיח האגרו"מ מהא דעכ"פ בשעת הטבילה אכתי לא קיבל מצוות דתורה שבע"פ, הגם דהם כמעט רוב דיני התורה, וחזינן מזה דלדין קבלת מצוות סגי במה שעכ"פ קיבל על עצמו מקצת מצוות, ולא בעינן שיתחייב בכולן. ואין סיבת החיוב לקבלת מצוות משום דבלא זה אי אפשר לחייבו, אלא דהוי דין ממעשה הגירות דבעינן קבלת המצוות כמו דבעינן מילה וטבילה, וסגי לזה קבלת איזה מצוות אף שלא קיבל כולן.

אלא שהוקשה לרש"י אמאי הלל הסכים לגיירו אף לכתחילה, הא אין מקבלין אף כשלא קיבל עליו רק דבר אחד, וכ"ש שלא היה לו לקבל גר זה שלא קיבל על עצמו כל התורה שבע"פ. וכתב רש"י דכיון שהיה הלל מובטח דאחר שילמדנו יסמוך עליו ויקיים כל דיני תורה שבע"פ שפיר דמי.

[ג]

סדר הגירות

טבילה קודם המילה

הנה כתבו התוס' (יבמות מז, ב ד"ה מטבילין אותו) דמילה קודמת לטבילה, והוכיחו כן מהא דאמרינן דאין גר עד שימול ויטבול, הרי דמילה הוזכרה תחילה, ללמדנו שזהו הסדר. אכן הקשה על כך מהא דאמר בהערל (לקמן עח, א) דמעוברת שנתגיירה, בנה אין צריך טבילה. והיינו דהתוס' סברו דהטבילה חלה על העובר, והלא היכא דהעובר הינו זכר חסר מעשה המילה וחובה עליו להשלים אח"כ. ונמצא דהטבילה גביה קדמה למילה.

וכתבו תוס' ליישב בשם ר"י, דשאני התם דאכתי לא חזי למילה. וביארו האחרונים דהיינו דמכיון שאין העובר ראוי כעת למילה, שייכא גביה גירות אף בלא מילה, מידי דהוי אנשים שמתגיירות בלא מילה.

אכן הרמב"ן שם כתב, דהגם שלכתחילה צריך למול קודם הטבילה, מ"מ אין זה לעיכובא בדיעבד. והוכיח כן מהא דאמרינן בפרק הערל (עח, א) דגירות מעוברת שטבלה בנה אין צריך טבילה, והרי קדמה טבילה למילתו אם זכר הוא, והוה ליה למימר בתה אינה צריכה טבילה, עכ"ד. הרי לן דלדעתו העובר אינו נחשב כאשה כלל, ולעולם גמר הגירות בעובר הוא במעשה המילה.

ומעתה הקשו האחרונים, דלדברי הרמב"ן היה לנו לומר דכשנימול יהיה דינו כקטן שנולד, ולא יהיו לו קרובים אפילו מאמו, וזה אינו, דהא מפורש ביבמות (צז, ב) דתאומים שהורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, יש להם קרובי

האם, ובשלמא לדעת התוס' דכה"ג אין המילה מעכבת ודיינינן ליה שנגמרה גירותו במעי אמו, אתי שפיר די"ל דקרובי האם תלויין בלידה ולא בהריון, וכיון דבשעת הלידה הוי ישראל, שפיר יש לו קרובים מאמו. אך לדברי הרמב"ן דלא נגמרה הגירות עד המילה שאחר הלידה, אם כן היה לנו לומר דכשנימול יהיה דינו כקטן שנולד, ולא יהיו לו קרובים אף מאמו.

וכתב הגרנ"ט (בשיעוריו לכתובות בסוגיא דגר קטן) דבכל גירות איכא תרי עניני, האחד הוא דע"י מעשה הגירות נעשה הגוי למיחוס והרי הוא מקהל ישראל, ומלבד זאת הרי מכוח הגיור נכנס בקדושת ישראל.

וא"כ במעוברת שנתגירה וילדה, דאכתי לא נשלמה הגירות, אכתי חשיב דאית ליה דין קרובי האם, ולא אמרינן דכשנימול הוי כקטן שנולד לענין זה, דהא מעוברת שנתגיירה דנעשית ישראלית, ומה"ט אף העובר נעשה ישראל, אף אי עובר לאו ירך אמו הוא, דמ"מ כיון דאמו ישראלית היא הרי הוא בנה ודינו כדינה, אלא דחסר לו קדושת ישראל, וע"ז מהני המילה דאח"כ שיהא לו קדושת ישראל, ובזה לא אמרינן דכקטן שנולד דמי.

עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל

והנה קי"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר, ושיטת התוס' (יבמות טז, ב) דלמ"ד הולד כשר, היינו משום דאזלינן בתר דידיה דהיינו הגוי או העבד, ולפ"ז הרי הולד בעי גירות. ותמה הגרנ"ט דלשיטתם יקשה טובא מהא דאיתא בבכורות (מז, א) דלויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים, ומוקי לה בגוונא דאיבערא מעכו"ם ופטור מפדיון הבן משום דהוולד לוי פסול מקרי. ולשיטת התוס' דדין הוולד כה"ג כגוי, אם כן בלא"ה פטור מחמש סלעים, ואף בן ישראלית שנולד מעכו"ם, יהיה פטור מחמש סלעים כיון דסוף סוף הוי גוי.

ובאמת שבחמדת שלמה (אה"ע, ב) הביא דלדברי הנתיה"מ מבואר דכל מה שדינו כדין האב ונחשב כגוי, הוא רק עד הגירות, אך לאחר הגירות משתנה דינו, והרי הוא כהאם ואינו ככל גר בעלמא עי"ש.

וכתב הגרנ"ט דלדבריו מבואר היטב, דעבד ועכו"ם הבא על בת ישראל הגם דהוולד בעי גירות לשיטת התוס' ביבמות, מ"מ אין זה משום שדינו כגוי גמור, דבאמת מאחר שנולד מאם ישראלית יש לו יחוס ישראל, שהרי הוא מתיחס אחר אמו, אלא שחסרה לו קדושת ישראל, דענין הקדושה תלויה באבות, וכקדושת כהונה ולויה שהיא תלויה באבות. וה"ל קדושת ישראל תלויה באבות, ולא סגי לזה במה שהוא מתיחס אחר אמו.

ולפי"ז לא קשה מידי מה שהקשינו על דברי התוס' דאי נימא דדין הוולד כה"ג כגוי, אם כן בלא"ה פטור מחמש סלעים, ואף בן ישראלית שנולד מעכו"ם, יהיה פטור מחמש סלעים כיון דסוף סוף הוי גוי. די"ל דבאמת ישראל הוא מצד יחוס ישראל כיון דאמו ישראלית ומתיחס אחריה, ומה שחסר לו קדושת ישראל אינו מעלה ומוריד לענין חיוב פדיונו.